

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

**УКРАЇНА
В МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИНАХ**

Енциклопедичний словник-довідник

Випуск 6
Біографічна частина: Н–Я

Київ 2016

Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 6. Біографічна частина: Н–Я / Відп. ред. М.М. Варварцев. — К.: Ін-т історії України НАН України, 2016. — 370 с.

6 випуск (літери Н–Я) завершує другу біографічну частину енциклопедичного словника-довідника «Україна в міжнародних відносинах». Містить інформацію про політиків, учених, письменників, митців XI–XXI ст., діяльність яких була пов’язана з розвитком державних, громадсько-політичних і культурних зв’язків України із зарубіжним світом.

Редакційна колегія:

М.М. Варварцев (відповідальний редактор),
С.В. Віднянський (керівник авторського колективу), О.М. Горенко,
О.А. Іваненко (відповідальний секретар), А.Ю. Мартинов.

Рецензенти:

І.І. Вовканич, доктор історичних наук, професор
О.Є. Лисенко, доктор історичних наук, професор

Затверджено до друку Вченою радою Інституту історії України
НАН України, протокол № 9 від 24 листопада 2015 р.

ISBN 978-966-02-4858-8
978-966-02-7783-0

© Інститут історії України НАН України
© Автори

на засіданні Верховної Ради УРСР. І хоча мету свого візиту вона задалегідь вбачала в намірі переконати лідерів радянської України не виходити зі складу Радянського Союзу, оскільки це нібито могло призвести до загальної дестабілізації світового порядку, після спілкування з колишніми політв'язнями як досвідчений політик досягнула вкрай важливу проблему національної ідентичності українського народу. Згодом, аналізуючи темпи реформування економіки незалежної України, оцінювала їх як надто повільні, проте, зважаючи на великий людський і природно-ресурсний потенціал країни, закликала лідерів Заходу виявити спільну зацікавленість у майбутньому сильної України в європейській спільноті як своєрідного буфера між Росією і НАТО й у жодному разі не як сферу впливу Росії.

Перемігши тричі поспіль на парламентських виборах (1979, 1983, 1987), не досягнувши компромісу з міністрами-єврооптимістами всередині кабінету міністрів і не набравши необхідної кількості голосів у першому турі виборів, лідер Консервативної партії у листопаді 1990 добровільно пішла у відставку, зберігши єдність політичної сили та перспективу перемоги на майбутніх парламентських виборах. Після відставки написала три томи мемуарів («Роки на Даунінг стріт, 10», «Мистецтво управляти державою», «Дорога до влади»), у яких виклала неоціненний досвід успішного політика. На запрошення державних діячів читала публічні лекції у США, Японії, Росії, країнах Південно-Східної Азії та Латинської Америки. 1992 британська королева за заслуги перед народом нагородила Т. титулом баронеси Кественської і правом довічного членства в Палаті лордів. Стала єдиним британським прем'єр-міністром, удостоєним честі прижиттєвого встановлення бронзового пам'ятника у фойє Вестмінстерського палацу.

Лит.: Огден К. Маргарет Тэтчер, женщина у власти: Портрет человека и политика. — М., 1992; Thatcher M. The Downing Street Years. — London, 1993; Перегудов С.П. Тэтчер и тэтчеризм. — М., 1996; Тэтчер М. Искусство управлять государством. Стратегия для меняющегося мира. — М., 2003; Тэтчер М. Автобиография. — М., 2014; Mantel H. The assassination of Margaret Thatcher: and other stories. — London, 2014; Hennessey Th. Hunger strike: Margaret Thatcher's battle with the IRA, 1980–81. — Sallins, Co. Kildare, Ireland, 2014; Margaret Thatcher / edited by Tim Bale. — London–New York, 2015.

О.С. Черевко.

ТИМОШЕНКО Сергій Прокопович (23.01.(5.02).1881, с. Базилівка (нині Крупське Конотопського р-ну Сумської обл.) — 6.07.1950, Пало-Альто) — державний і політичний діяч, архітектор, професор. Народився

в родині землеміра. Мати походила з польської родини Сарнавських. Початкову освіту здобув удома. Закінчив Роменське реальне училище, 1906 — Петербурзький інститут цивільних інженерів. Член Української студентської громади, з 1903 — петербурзького осередку РУП (пізніше — УСДРП).

1906–1908 — виконавець робіт на будівництві залізничного вузла ст. Ковель, інженер місцевого повітового земства. 1908–1909 — член (1909 — голова) Київського товариства «Просвіта», інженер технічного відділу дирекції Південно-Західної залізниці у Києві. За його проектами збудовані 4-поверхові будинки Л. Юркевича і С. Лаврентьева. 1909–1919 — ст. інженер, начальник технічного відділу, заступник головного інженера на Північно-Донецькій залізниці у Харкові. Спроекував і збудував лінії залізниці Льгов–Роданово, Федорівка–Скадовськ, Яма–Бахмут–Микитівка, Гришине–Рівне та різноманітну інфраструктуру до них, будинок управління Північно-Донецької залізниці, відомі особняки Бойка, Попова, Томицького, Лазаревих, кілька 5-поверхових будинків. Консультант на будівництві хімічного заводу товариства «Русскокраска» в Куп'янському повіті, заводу «Коксобензол» на станції Рубіжна, начальник будівельного відділу з розробки проекту електрифікації Донецького басейну «Углеток». Мав власне бюро-майстерню, що здійснювало проекти цивільного і промислового будівництва. Автор проектів санаторно-курортного будівництва у Туапсе, Сочі, Геленджику та в Криму.

Член Українського літературно-художнього та етнографічного товариства ім. Г.Ф. Квітки-Основ'яненка, один з керівників Українського художньо-архітектурного відділення Харківського літературно-художнього гуртка, голова інженерно-будівельної секції Харківського союзу інженерів. Розробляв український національний стиль в архітектурі (український архітектурний модерн початку ХХ ст.). У цьому стилі виконав будинок міського училища ім. Т.Г. Шевченка на Павлівці-Лозовій, житлові будинки на колишніх вул. Катеринославській, Петинській, Мироносицькій. 1907–1917 брав участь у виставках і конкурсах в Україні і Росії, отримав більше 10 нагород.

1917 на Всеукраїнському національному конгресі обраний членом Української Центральної Ради від Харкова. 1917 — голова Селянського з'їзду Слобідської України, заступник голови Харківського губернського виконавчого комітету. 1917–1918 — голова Національної Ради Харківщини, 1918 — губернський комісар Харківщини. 1919 переїхав до Києва. Ст. інженер залізниць міністерства шляхів сполучення, один з організаторів Українського архітектурного інституту. 1919–1921 — міністр шляхів сполучення у кабінетах І. Мазепи, В. Прокоповича й А. Ливицького. У липні 1920 брав участь у переговорах при підписанні угоди між урядами УНР і Кубанської Народної Республіки. Учасник II Зимового

походу армії УНР. Нагороджений Хрестом Симона Петлюри. На поч. 1921 — член (від уряду) Вищої Військової Ради.

1921–1924 жив у Львові, працював спочатку в архітектурному бюро «Ян Левінські», потім у бюро Польського будівельного товариства, виконав кілька проектів церков, маєтків у Галичині та на Волині, перебудови Національного музею і найбільшого готелю у Львові. Брав участь у художніх виставках.

1924 емігрував до Чехословаччини. Працював в Українській господарській академії в Подебрадах (1924–1930). Викладав архітектуру та сільськогосподарське будівництво, був доцентом, професором, завідувачем кафедр будівництва й архітектури, водно-санітарної техніки, деканом інженерного ф-ту, ректором УГА. 1924–1929 — професор Студії пластичного мистецтва в Празі. Створював проекти шкіл, церков, музеїв, народних домів, що були реалізовані в Чехословаччині та Галичині. Залишався членом УСДРП.

1930 реемігрував до Польщі. Працював у Луцькій міській Раді, був головою Луцького Чесно-хресного братства, Товариства прихильників православної освіти й охорони традицій православної віри ім. Петра Могили, членом Товариства ім. Лесі Українки. Від Волині обирався послом до польського Сейму (1935–1938) і Сенату (1938–1939). Збудував кілька церков, понад 40 цивільних будинків, відновив в українському стилі Братську церкву у Луцьку. Член Гуртка діячів українського мистецтва у Львові, мистецького товариства «Спокій» у Варшаві. 1943 залишив Україну. 1945–1946 перебував у Гейдельбергу. 1946 переїхав до США, жив у Пало-Альто (Каліфорнія). Здійснив подорож Канадою. Створив проекти церков для Аргентини, Канади, США. Автор понад 400 проектів різних будов і архітектурних комплексів, спроектував багато надгробних пам'ятників, у т.ч. надгробну плиту на могилі Симона Петлюри в Парижі. Автор посібника «Будівельні матеріали, їх властивості, досліди і виготовлення» (Подебради, 1925).

Літ.: Професор Сергій Тимошенко // Українська Господарська Академія в Ч.С.Р. 1922–1935. — Нью-Йорк, 1959; Чепелик В. Відділ митців, яким пишалися харків'яни // Прапор, 1976, № 8; Власенко В. Забутий архітектор Сергій Тимошенко // Сумська старовина. Зб. наук. пр. — Суми, 1996; Власенко В. «Як осінній лист по вітру...» // Наука і суспільство. — К., 1996, № 11–12; Чепелик В. Архітектор Сергій Тимошенко, традиціоніст і новатор // Зб. наук. пр. НДІ теорії та історії архітектури і містобудівництва. — К., 1999, вип. 4; Власенко В. До біографії С.П. Тимошенка // Сумська старовина, 2001, № 8–9; Власенко В. Сергій Тимошенко — архітектор і політик // Сумський історико-архівний журнал, 2007, № 2–3; Попельницька О.О. Сто великих діячів культури України. — К., 2010; Вітченко Д. Харківський період життя та творчості

Сергія Тимошенка // Пам'ятки України, 2014, № 12; Корсак І. Борозна у чужому полі. Роман. — К., 2014.

В.М. Власенко.

ТИШКЕВИЧ Михайло Станіславович (7(20).04.1857, с. Андрушівка Липовецького повіту Київської губернії — 3.08.1930, Гнезно) — політичний і громадський діяч, дипломат, публіцист, меценат-благодійник, філантроп, граф. Член Товариства дипломатичної історії в Парижі. Мистецький псевдонім — Маляр Каленик, Михайло Калинин, Каленик; криптонім — М.О.

Нашадок відомого з першої половини 15 ст. магнатського роду. Батько граф Станіслав Генріхович Тишкевич — предводитель дворянства Уманського повіту. Мати Олена Колишко-Дені — донька генерала Бенедикта Колишка-Дені і Терези Цеплинської, власниця с. Андрушівки, яке отримала як посаг на весілля, благодійниця. У родині, крім Михайла, були сини Генрих (1847–1917) та Бенедикт (1849–1939). Дитинство пройшло в Одесі, Варшаві, Вільно. До Андрушівки повернувся 1874.

З юнацьких років захопився історією, генеалогією, літературою, живописом. 1879 навчався в Імператорській академії живопису в Петербурзі, брав участь у мистецьких виставках. Як дослідник працював у Центральному історичному архіві в Києві, тісно спілкувався з В.Б. Антоновичем, який сприяв його контактам із Львівським товариством «Прогресу». 1887 Т. заснував при цьому товаристві премію за кращу історичну повість або драму («Михайлівська премія»). Постійно займався благодійництвом: спонсорував навчання талановитих селянських дітей, створив фонд допомоги літераторам і артистам при Варшавському товаристві витончених мистецтв, матеріально підтримував Наукове товариство імені Т. Шевченка у Львові, видання часопису «Рідний край» Олени Пчілки, відкриття відділу українознавства в університеті м. Лювен тощо.

Був засновником і активним учасником товариств: «Ліберально-консервативний союз шляхти і земельних власників», «Крайова партія в Україні» (1906), що домагалися продажу землі лише місцевим селянам; «Товариство прихильників миру» (1907), гаслом якого був вислів: «Об'єднана праця для добра України»; київської Громади українців — греко-католиків (1917 обраний її Головою). Зі створенням 1907 Українського наукового товариства у Києві став його членом.

Від 1909 мешкав у Швейцарії (м. Лозанна). Під час Першої світової війни як щирий український патріот співпрацював із Українським інформаційним комітетом та Українським пресовим бюро в Швейцарії (керівник — В. Степанківський), фінансував видання тижневика «L'Ukraine», організував благодійні акції для збирання грошей та медикаментів